

Список використаних джерел

1. Пікалова А.О. Особливості репрезентації емоційності в текстах англomовних авторських казок / А.О. Пікалова // Учёные записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Сер.: Филология. Социальные коммуникации. – Том 25 (64). – № 1. – Ч. 1. – С. 379-383.
2. Сербенська О. Образотворчі засоби в публічному тексті / О. Сербенська // Теле- та радіожурналістика. – 2013. – Вип. 12. – С.225-238.
3. Янченко Ю. В. Особливості інтерпретації особистості і творчості Оскара Уайльда в сучасних шкільних підручниках та методичних розробках / Ю.В. Янченко // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Сер. : Літературознавство. – 2011. – Вип. 3(1). – С.46-54.
4. Янченко Ю. В. Художньо-естетична своєрідність казок Оскара Уайльда [Текст] / Ю.В. Янченко // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Сер. : Літературознавство. – 2009. – Вип. 3(1). – С.74-80.
5. Oscar Wilde. The Happy Prince and other Stories / Oscar Wilde. – Penguin books, 1994. – 204 p.

Every author has some peculiarities of text creating and set of stylistic devices which define his individual style. Oscar Wilde as the theoretic of aesthetics paid great attention to the aesthetic aspect of his works. Tropes (metaphors, metonymies, similes) are the quintessence of his aesthetic world. They model portrait and landscape descriptions, feelings and emotions of the main characters. In trope paradigms of Wilde's tales we observe semantic models which are based on the images of Nature – live (images of animals, birds, insects, plants) and dead (images of precious stones, metals, minerals). Oscar Wilde worked out a special 'decorative' style of writing, his descriptions are exquisite and sophisticated, his metaphors and similes visualize the image and create unforgettable portraits. To intensify the description he often uses antithesis.

The structure of Wilde's sentences is simple, but there are numerous compound and complex sentences which enable the author to give detailed descriptions. The most frequently used conjunctions are and, but. Oscar Wilde employs them to add additional details of description or to intensify the narration. Repetition of these conjunctions: 1) provides syntactic cohesion of the text; 2) creates rhythm which makes his stories expressive and elaborate like poetry; 3) emphasises each added component; 4) intensifies the suspense of the story leading the reader to the tragic denouement.

The dominant devices of expressive syntax of Oscar Wilde's fairy tales are inversion and polysyndeton. Inverted constructions become especially expressive in parallel structures. Polysyndeton, repetition, climax and anticlimax create the atmosphere of suspense and elevated prose.

Keywords: *stylistic devices, tropes, personification, aesthetics, 'decorative' style, fairy-tale narration, expressive syntax, repetition, inversion, polysyndeton.*

Отримано: 22.10.2014 р.

УДК 811.161.2:81'373.2

Горбач О.С.

АНТРОПОНІМИ В РОМАНІ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА «ГАЗЕЛІ БІДНОГО РЕМЗІ»

У статті досліджуються літературні антропоніми сатиричного роману «Газелі бідного Ремзі» Володимира Даниленка. Визначаються структурно-семантичні й виражальні можливості літературних антропонімів, їх сатиричний потенціал, несподівані авторські експерименти.

Ключові слова: *власне ім'я, літературний антропонім, антропонімікон, сатира, гумор.*

Творча палітра майстра художнього слова має у своєму арсеналі низку засобів творення сатиричного ефекту. З-поміж них є антропоніми, які беруть участь у побудові художнього образу, в реалізації авторської концепції світобачення, й у різний спосіб залучають нові рівні впливу на читача.

Ономастика у гуморі та сатирі, на думку Ю. Карпенка, – це дуже сильний засіб. Утім, у різних авторів він звучить із різною силою й різним ступенем дотепності [2, 37]. Робота письменни-

ка-сатирика над антропонімним матеріалом, як стверджує Л. Кричун, передбачає добір власних назв із реального антропонімікону або створення нових онімів на основі існуючих у мові моделей і суспільних традицій. Антропонімна лексика створює історичний, культурний, побутовий фон текстових ситуацій. Завдяки антропонімам читач як реципієнт інформації декодує художній текст через низку асоціацій, які впливають на розуміння загального пафосу сатиричного твору [3, 1].

Антропонімна система як складник ономастикону сатирично-гумористичних творів була об'єктом вивчення таких учених: Ю. Карпенка, Л. Кричун, І. Мариненко, Т. Наумової, А. Попович та інших.

Оскільки антропонімікон сатиричного роману В. Даниленка «Газелі бідного Ремзі» ще не був об'єктом наукових студій, це зумовлює актуальність нашої розвідки.

Мета статті – встановити й охарактеризувати типові особливості авторських літературних антропонімів (ЛА), їх виражальні можливості та сатиричний потенціал.

Сатиричний роман майстра української літератури Володимира Даниленка «Газелі бідного Ремзі» – блискуча пародія на українську ментальність, політику та сучасний світовий порядок. Автор зображує події часів влади Леоніда Кучми [1, 2]. Блискуча містифікація, яку автор розігрує з читачем у випадку Ремзі, має кілька виражальних аспектів. Вона дає змогу подивитися на сучасне українське життя ніби ззовні, відсторонено, очима представника цілком відмінної цивілізації. В. Даниленко доречно, зі знанням, «приправляє» свій текст тюркізмами, щоб надати постаті хана більшої автентичності [4, 1].

Антропоніми, які В. Даниленко вжив у романі, неоднакові за структурою, семантикою та емоційним насиченням. Вирізняємо одночленні антропоніми із моделлю:

- «ім'я»: *Сарихан, Лисавета, Лесандра, Владьо, Штефко*;
- «прізвище» або «прізвисько»: *Ремзі, Гопкало, Пришибей, Гуцулов, Кацапенков, Неплюйборщ, Підприклуня, Побийбатька*;
- «назва члена родини» + ім'я або прізвище: *баба Юльча* [1, 456], *Невістка Марися* [1, 216], *Брати Побреженські* [1, 326];
- «шаноблива форма звертання «пан, пані» + прізвище: *пані Шовкалюк* [1, 5], *пані Жабенко* [1, 278], *пані Мендель* [1, 218], *пан Табачик* [1, 278];
- «назва професії, посади» + ім'я або прізвище: *режисер Штанько* [1, 442], *міністр Хрунь* [1, 299], *начальник районної державної автоінспекції полковник Копиця* [1, 444], *Полковник Нібельмесов* [1, 421], *професор Говоруха* [1, 133].

Одночленні антропоніми, які письменник використовує у романі наскрізь саркастичні. Використовуючи авторські іменні новотвори, він майстерно відтворює характери й типажі української влади й суспільства загалом. Типовими є образи двох охоронців, які супроводжували Ремзі – *Гопкало* й *Пришибей*. Семантика апелює, що є в основі імен досить чітка, й подальша авторська характеристика цьому підтвердження: «*Пришибей був маленьким пронирою із дженджуристими вусиками й золотим зубом, а Гопкало – добрий бельбас із примруженими очима й поріділлим на тім'ї волоссям*» [1, 12].

Письменник часто додає до власного імені (ВІ) пояснювальний іменник-тюркізм при найменуванні героя, і тоді власна назва стає прикладкою: *Тая-киз, Інеса-ханум*. Поєднання власне українських імен чи прізвищ із тюркізмами, на нашу думку, – вдалий стилістичний прийом, який допомагає авторові не лише передати особливості східної культури, а й досягнути бажаного комічного ефекту.

Варто відмітити, що імена й прізвища героїв твору В. Даниленка семантично вмотивовані, й для глибшого їх розуміння автор майстерно вводить у канву твору характеристику кожного ЛА: *Міністр Хрунь. Хрунь був надутий і поважний. Коли Хруня призначили міністром, він думав стати першим державним службовцем, який своїм прикладом покаже, що в цій країні можна займати високі посади й жити скромно на свою зарплату* [1, 299].

Найбільшу частину антропонімічного доробку письменника становлять двочленні найменування, більшість із яких стилістично навантажені та є засобом авторської характеристики. Ми виявили, що В. Даниленко вживає одну антропоформулу: «ім'я та прізвище»: *Інеса Дзендзелівська, Едуард Жомпляк, Едуард Бумсик, Степан Прищук, Олеся Дзудзило, Ганя Халепа та ін.*

Найменування героїв вдало дібрані В. Даниленком, вони дають можливість уявити персонаж, влучно передають риси його характеру, вдачі, змальовують деталі портрету. Ми вважаємо їх оцінно-характеризувальними. Семантика таких оцінно-характеризувальних антропонімів, їхнє емоційне забарвлення різноманітні. Деякі найменування вживаються із негативною семантикою (*Амвросій Чмирук, Станіслав Западловський, Петро Костогриз, Жора Кнур тощо*) для підкреслення зневажливого ставлення до персонажа; інші – з позитивною (*Ромцьо Копійка, Мотря Бублик, Інеса Дзендзелівська та ін*) для створення комічного образу.

Невелику групу з-поміж антропонімів становлять тричленні найменування, які використовуються на позначення персонажів середнього й похилого віку, які обіймають певну посаду чи мають певний соціальний статус: *начальник управління кадрового забезпечення та персоналу Йосип Панасович Солоп* [1, 333], *киянин Афанасій Потапович Глухих* [1, 405], *Любов Іванівна Кобиліна-Забабашкіна* [1, 148] та ін.

Автор досягає виразної гротескної картини, поєднуючи поважне ім'я та прізвище із невідповідним насмішкуватим прізвищем, зображуючи міністра культури *Октавіана Люціановича Плювако*, «який був патріотом, тому крав і вірив, що цим допомагає становленню своєї країни» [1, с. 325]. Поєднання таких антропонімів забезпечує ефект абсурду, нелогічності й водночас створює моменти комічного.

Отже, усі ЛА, які автор використав у своєму романі є стилістично марковані й емоційно навантажені й характеризують персонажа за його індивідуальними ознаками:

- за національністю – *український винахідник Іван Дригало* [1, 179], *білоруський винахідник Алесь Мажейка* [1, 180], *засмаглий американець Джордж Бакс* [1, 180], *німець Отто Штудель* [1, 181], *француз Мішель Круасан* [1, 180], *носатий англієць лорд Гамільтон* [1, 181], *Ізабела фон Дрінкен Шнабс – громадянка Німеччини* [1, 143];
- зовнішнім виглядом – *Вітько Моцний* [1, 442], *майор СБУ Бодня. Колишній чемпіон України з бодіблінгу* [1, 144], *Петро Пацан – простягнув могутню долоню здоровий багатир* [1, 201];
- за схожістю із тваринним і рослинним світом – *Станіслав Комар* [1, 268], *Оксана Опенько* [1, 171], *Микола Хробак* [1, 171], *Жора Кнур* [1, 254], *Яків Перчик* [1, 62], *Мифодій Оселдчик* [1, 83], *пані Жабенко – працівниця прес-служби міністерства* [1, 278];
- за вчинками й переконаннями – *Аркадій Нудельман* [1, 40], *Станіслав Западловський* [1, 205], *Петро Костогрив* [1, 233];
- за характерною рисою поведінки – *Семен Цикало* [1, 233], *Грицько Квоктунець* [1, 191], *Брати Побрехенські* [1, 326];
- іншими асоціаціями – *Ганя Халепа* [1, 442], *Юрко Притика* [1, 442], *Микола Мостіпан* [1, 233], *Степан Мицюк* [1, 324], *Едуард Жомпляк* [1, 72].

Антропоніми в романі «Газелі бідного Ремзі» є невичерпним джерелом комічного, за сприяння якого В. Даниленко має змогу донести сатиричні інвективи до читача. Найпродуктивнішими в авторській номінації є двочленні найменування, які допомагають яскравіше, більш образно відтворити сутність конкретного персонажа, його характер, влучно змалювати зовнішність останнього, передати ставлення до нього автора та інших героїв твору. Семантика лексеми, на якій базується власна назва, її певні структурно-морфологічні особливості, допомагають письменнику реалізувати експресивність антропоніма, актуалізувати його потенціал.

Список використаних джерел

1. Даниленко В. Газелі бідного Ремзі / В. Даниленко. – Львів: ЛА «Піраміда», 2008. – 488 с.
2. Карпенко Ю. О. Гумористичний принцип у літературній ономастиці / Ю. О. Карпенко // Записки з ономастики. – 2003. – Вип. 7. – С. 36-45.
3. Кричун Л. Функції антропонімів у сучасному українському сатиричному романі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. Кричун. – Кіровоград: Кіровоградський держ. пед. ун-т, 1998. – 17 с.
4. Поліщук Ярослав. Воскреслий хан у країні гяурів [Електронний ресурс] / Ярослав Поліщук // Літакцент. – 12 Чер. – 2009. – Режим доступу до журн. : <http://litakcent.com/2009/06/12/voskreslyj-han-u-krajini-hjauriv/>.

The article deals with literary anthroponomy satirical novel “Gazelle poor Ramsey” Volodymyr Danylenko. Identify structural and semantic and expressive possibilities of literary anthroponyms their satirical potential unexpected author’s experiments.

The largest part of the heritage of the writer are anthroponomical binomial names, most of which are stylistically loaded and are the means of the author’s descriptions. We found that V. Danilenko antropofornulu take a «full name»: Inessa Dzendzelivska Edward Zhomplyak Edward Bumsyk, Stephen pimple, Olesya Dzudzylo, Gan Bede, Nicholas worm Yurko Prytyka, Motsnyi Vitko et al.

Name the characters well tailored V. Danilenko, they make it possible to imagine a character aptly convey traits of his character, manners, depicting details of the portrait. We believe their evaluative-harakteryzovalnuty. The semantics of evaluative-characteristic anthroponyms, their emotional variety. Some names are used with negative semantics to emphasize the neglect of character; others – positive to create a comic image. Each title has its own significant meaning, which is detailed in the appropriate context.

Anthroponyms in the novel «Gazelle poor Ramsey» is an inexhaustible source of comedy, assisted by V. Danilenko is able to convey to the reader satirical invective. Most productive in the author category is binomial name that helps brighter, more vividly recreate the essence of a particular character, its character, aptly describe the appearance of the latter, to convey the author's attitude toward him and other heroes of the work. The semantics of tokens, which is based on the proper name, its specific structural and morphological features, help the writer realize expressiveness Anthroponomy, actualize its potential.

Key words: proper name, literary anthroponym, anthroponymicon, satire, humor.

Отримано: 19.10.2014 р.

УДК 811.161.2'

Григораш С.М.

ЗДРІБНІЛО-ПЕСТЛИВА ЛЕКСИКА ЯК ОЗНАКА ІНТИМНОЇ ЛІРИКИ (НА МАТЕРІАЛІ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ ПРО КОХАННЯ)

У статті розглядаються емоційність та оцінність як характерна риса народних пісень та коломийок про кохання. Відображено емоційність та оцінність на різних рівнях, переважно словотвірних для вираження емоційно-оцінної семантики.

Ключові слова: лексика кохання, словотвірна категорія зменшеності-експресивності, суфікси зменшеності, дериват.

Постановка проблеми. Неповторні, притаманні певному народові особливості, які вказують на його національну специфіку, на своєрідність його національного характеру, по-різному розкриваються в тих чи інших фольклорних жанрах, серед яких значне місце посідає пісня. Пісні та коломийки про кохання характеризуються особливою психологічною глибиною, емоційною напруженістю, специфічними стильовими та образними рисами, оскільки вони описують найбільш делікатні ситуації людського життя

Загалом характерною рисою народних пісень про кохання є емоційність та оцінність, що зумовлено насамперед тематикою та ідейною спрямованістю народних пісень і коломийок про кохання, в яких народ оспівував як прекрасне в інтимних стосунках, так і потворне, засуджуючи зраду, гультьайство тощо. Інакше кажучи, практично кожна із аналізованих лексем характеризується розгалуженою конотацією, аксіологічністю, яка виявляється в самій семантиці слова, а також за допомогою словотвірних та інших засобів.

Говорячи про емоційно-оцінний зріз семантики лексем в українських народних піснях, слід вести мову насамперед про демінутиви, адже саме вони насамперед акумулюють у собі значення зменшеності та пестливості.

Категорії зменшеності та пестливості, які інколи важко розмежувати, в сучасній лінгвістиці розглядаються здебільшого як категорії словотвірні, притаманні відповідним дериватам-демінутивам. Однак і при такому їх трактуванні не можна стверджувати про усталене розуміння їх сутності та природи [4]. Загалом демінутивні утворення сучасної української мови стали предметом наукового дослідження як лексико-граматична категорія зменшено-емоційних назв у працях Л. Родніної [15], В. Олексенка [11], Т. Черторизької [19], В. Токара [17], Г. Сагач [16], М. Кравченко [9] та інших дослідників. Вивчення зменшено-пестливих іменників і, відповідно, демінутивного словотворення має довгу історію. Вони були предметом дослідження багатьох російських та українських мовознавців, зокрема О. Востокова, П. Павського, К. Аксакова, О. Потебні, А. Булаховського, В. Виноградова та ін. [11,104-106].

Метою статті є виділення та опис крізь призму національно-мовних категорій особливостей словотвірних категорій зменшеності-експресивності, зафіксованих у народних піснях про кохання.

Виклад основного матеріалу. Порівняно недавно ця група іменників постала як окрема словотвірна категорія, причому в одних працях як словотвірна категорія зменшеності-експресивності [12, 92-95], а в інших – як словотвірна категорія зменшеності, усередині парадигми якої існують ряди суфіксів із домінантою значення зменшеності або пестливості, іноді з повною нівеляцією одного з відтінків [5, 145-146]. Саме ця значеннева диференціація суфіксів із функцією зменшеності дала підстави виділити словотвірну категорію об'єктивної зменшеності, словотвірну категорію зменшеності-експресивності та словотвірну категорію суб'єктивної